

УДК 338

*А. Г. Мельник,
аспірант, асистент кафедри економіки підприємства та управління персоналом,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці*

СУЧАСНИЙ СТАН СФЕРИ РЕМОНТНО-ТЕХНІЧНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ

*A. Melnyk,
graduate student, assistant, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University*

MODERN STATE OF SPHERE REPAIR-TECHNICAL MAINTENANCE OF AGRICULTURAL COMMODITY PRODUCERS

У даній статті висвітлено сучасний стан сфери ремонтно-технічного обслуговування сільськогосподарського виробництва. Проаналізовано структуру послуг агросервісних підприємств у розрізі регіонів України. Запропоновано сучасні шляхи вдосконалення системи ремонтно-технічного обслуговування аграрних підприємств.

In this article the modern state of sphere is reflected repair-technical maintenance of agricultural production. The structure of services of agroservisnikh enterprises is analysed in the cut of regions of Ukraine. The modern ways of perfection of the system are offered repair-technical maintenance of agrarian enterprises.

Ключові слова: аграрний сектор, агротехнічний сервіс, технічне обслуговування, спеціалізовані ремонтно-технічні підприємства.

Keywords: the agricultural sector, agrotechnical service, maintenance, special service and supply.

Постановка проблеми. У галузі сільського господарства разом із розвитком ремонтно-технічної бази, виникли потреби у технічному обслуговуванні сільськогосподарських товаровиробників та ремонті сільськогосподарської техніки, що призвело до зміни структура ринку сільськогосподарської техніки, яка потребує інноваційних підходів до формування системи ремонтно-технічного забезпечення аграрного виробництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми ремонтно-технічного обслуговування сільськогосподарських підприємств не є новими у сучасній практиці господарювання. Вони були і є предметом досліджень відомих українських учених В. Білоского, Я. Білоуська, М. Кропивка, Г. Підлісецького, П. Музики, П. Саблука, В. Сайка, В. Ситника та інших.

Постановка завдання. Метою даного дослідження є визначення системи ремонтно-технічного обслуговування аграрних підприємств та обґрунтування тенденцій розвитку її розвитку, які викликані зміною структури ринку сільськогосподарської техніки та умовами господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Успішність сфери сільськогосподарського виробництва неможлива без забезпечення належного його ремонтно-технічного обслуговування агросервісними підприємствами, у тому числі ремонтно-транспортних підприємств (РТП) – із одного боку, та без належного забезпечення сільськогосподарською технікою – з іншого. Відтак, можна стверджувати, що рівень розвитку агросервісних підприємств опосередковано визначає ефективність діяльності сільськогосподарських виробників та, відповідно, рівень продовольчої безпеки країни. З огляду на це, сфера сільськогосподарського машинобудування, ремонтно-технічного обслуговування та безпосередньо сільськогосподарського виробництва тісно взаємопов'язані між собою. Система ремонтно-технічного обслуговування формується в залежності від попиту на її послуги. Такий попит визначають споживачі – сільськогосподарські товаровиробники, в залежності від рівня їх розвитку, ступеня самозабезпеченості сервісними операціями, а також платоспроможності.

У свою чергу, ремонтно-транспортні підприємства вивільняють галузі сільськогосподарського виробництва від виконання операцій із обслуговування і, в такий спосіб, створюють можливість зосередити зусилля на процесі виробництві. Крім того, сфера ремонтно-технічного обслуговування пов'язана із промисловим виробництвом (сільськогосподарської техніки, обладнання, устаткування), адже продаж матеріально-речових товарів породжує попит на їх обслуговування, яке поступово трансформується у невід'ємну складову товару (ремонт, гарантійне обслуговування, технічне обслуговування, транспортування тощо), і навпаки, – надання послуг створює попит на обладнання та інші промислові товари. Отже, ремонтно-технічне обслуговування виконує роль сполучної ланки між промисловим виробництвом та власне сільськогосподарським виробництвом.

У зв'язку зі створенням ринкової інфраструктури щодо продукції аграрного сектора спостерігається пожвавлення в частині налагодження системи матеріально-технічного постачання через агролізингові компанії, фірмові технічні центри, станції сервісного обслуговування, агроторгівельні дома, спеціалізовані підприємства матеріально-технічного постачання та інші.

Динаміка ремонтно-транспортних підприємств України та основні показники про надання ними послуг сільськогосподарським товаровиробникам (сільськогосподарським підприємствам та господарствам населення) наведена у табл. 1 і табл. 2.

Таблиця 1.

Основні показники про надання послуг сільськогосподарським товаровиробникам ремонтно-транспортними підприємствами України

Вид послуги	Рік				Відхилення 2013 р. до 2010 р.	
	2010	2011	2012	2013	+/-	%
1	2	3	4	5	6	7
Кількість РТП, одиниць	213	205	202	142	-71	-33,3

Ремонт сільськогосподарської техніки, тис. грн.	29962,09	31844,0	25809,5	54176,0	24213,91	180,8
Реалізація сільськогосподарської техніки та запасних частин, тис. грн.	73237,69	150065,8	136587,4	47060,1	-26177,59	-35,7
Інші послуги, тис. грн.	27066,31	65147,8	60355,2	34319,0	7252,69	126,8
Всього послуг, тис. грн.	130244,59	246442,6	222137,2	119050,0	-11194,59	-8,6
Надано послуг у середньому одним РТП, тис.грн.	611,47	1202,16	1099,69	838,38	226,91	37,1

Джерело: розраховано автором на основі даних Міністерства аграрної політики та продовольства України.

Видно, що динаміка кількості ремонтно-транспортних підприємств має тенденцію до спаду. За 2010-2013 рр. кількість РТП зменшилась на 71 підприємство або на 33,3 %, що негативно могло вплинути на результати роботи сільськогосподарських товаровиробників.

У 2013 р. спостерігається різке зменшення кількості ремонтно-транспортних підприємств на 29,7 % у порівнянні з 2012 р. Дане скорочення характерне для Вінницької, Закарпатської, Київської, Кіровоградської, Луганської та Сумської областей. Потрібно зазначити, що найбільша кількість ремонтно-транспортних підприємств наявна у Вінницькій, Донецькій, Полтавській та Харківській областях.

Таблиця 2.
Кількість ремонтно-транспортних підприємств (РТП) у розрізі регіонів

№ п/п	Регіони та області	Кількість РТП, одиниць			
		2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.
1	2	3	4	5	6
1.	АР Крим	7	7	7	5
2.	Вінницька	20	19	19	10
3.	Волинська	3	3	2	3
4.	Дніпропетровська	5	5	5	4
5.	Донецька	14	14	14	14
6.	Житомирська	7	7	6	6
7.	Закарпатська	4	4	4	0
8.	Запорізька	6	6	5	5
9.	Ів.-Франківська	10	8	8	8
10.	Київська	12	12	12	5
11.	Кіровоградська	21	21	21	8
12.	Луганська	10	10	10	6
13.	Львівська	5	4	4	4
14.	Миколаївська	5	7	7	7
15.	Одеська	11	11	11	8
16.	Полтавська	9	8	8	9
17.	Рівненська	4	3	3	3
18.	Сумська	12	12	12	3
19.	Тернопільська	4	4	4	4
20.	Харківська	12	11	11	10
21.	Херсонська	6	6	6	3
22.	Хмельницька	6	4	4	4
23.	Черкаська	6	6	6	4
24.	Чернівецька	8	8	8	5
25.	Чернігівська	6	5	5	4
	ВСЬОГО	213	205	202	142

Джерело: дані Міністерства аграрної політики та продовольства України.

Якщо аналізувати структуру сільськогосподарських послуг за 2010-2013 рр., то можна сказати, що частка видів послуг по рокам неоднозначна: у 2010-2012 рр. вагома частка належать послугам із реалізації сільськогосподарської техніки та запасних частин, у той час послугам із ремонту сільськогосподарської техніки відводиться незначна частка. У 2013 р. структура сільськогосподарських послуг дещо трансформуються: зростають послуги з ремонту сільськогосподарської техніки (45,51 % у структурі послуг), зменшуються величина послуг із реалізації сільськогосподарської техніки та запасних частин (39,5 % у структурі витрат і в порівнянні з 2012 р. на 65,5 % зменшення).

На нашу думку, дані перетворення спричинені тим, що внаслідок недостатнього забезпечення сільськогосподарських підприємств технікою відбулося стрімке підвищення значимості технічного обслуговування та ремонту сільськогосподарської техніки для своєчасного і якісного виконання механізованих технологічних процесів у рослинництві та тваринництві.

На ринку технічного сервісу все більш зростає деформація та невідповідність між попитом і пропозицією. Фактично пропозицію на ринку формує фірмовий технічний сервіс, який домінує та визначає взаємовідносини. Попит на такий сервіс формують великі господарства, агрохолдинги, які мають можливість закупляти складну, надійну техніку зарубіжного виробництва. Вони мають кошти, користуються фірмовим сервісом як в гарантійний, так і післягарантійний період (на договірній основі).

Переважаюча частина господарств, а це середні та малі сільськогосподарські підприємства, якщо і можуть фінансувати придбання нової техніки, то вже не мають можливості фінансувати фірмовий сервіс у післягарантійний період. Фактично потреба в технічному сервісі у них є, але оскільки така потреба не підтвержена фінансами, вона не може скласти попит на фірмовий техсервіс.

І тому у післягарантійний період вимоги до технічного обслуговування, регламенти порушуються, що зумовлює зростання потреби у виконанні ремонтів. Якщо ремонт більш простої техніки господарства можуть виконати власними силами, то з ремонтом сучасних тракторів, комбайнів, іншої складної техніки та обладнання для тваринництва виникають проблеми. Як правило, представники фірм ремонтні проводять на основі заміни вузлів, агрегатів, що здорожує собівартість ремонту.

Ремонтувати техніку іншими суб'єктами ринку, крім фірм, практично дуже складно через відсутність технічної документації та ремонтно-технологічного обладнання, якими фірми не забезпечують споживачів. Ця ситуація не сприяє розвитку альтернативних сервісних центрів та гальмує розвиток ринку послуг з технічного сервісу.

Низький рівень забезпеченості сільськогосподарською технікою та неповне використання природного і виробничого потенціалів у сільському господарстві зумовлені не тільки низьким рівнем розвитку ремонтно-технічного обслуговування, але й процесами, що пов'язані із виробництвом та сільськогосподарської техніки.

Вирішення проблем у сфері ремонтно-технічного забезпечення та технічного обслуговування сільськогосподарського виробництва вимагає комплексного

підходу. Передусім необхідно вирішити питання кількісного забезпечення аграрних підприємств технікою, оскільки її нестача робить неможливим впровадження інтенсивних технологій виробництва продукції сільського господарства. Для вирішення вказаної проблеми доцільно поєднувати придбання імпоротної техніки з освоєнням її виробництва на вітчизняних заводах.

Аналіз динаміки ринку техсервісних послуг для сільськогосподарського виробництва на протязі багатьох років свідчить про те, що має місце стійка тенденція скорочення як кількості підприємств, які можуть надавати техсервісні послуги, так і обсягів надання таких послуг. У період діяльності колгоспів, радгоспів, як споживачів (які формували попит) та Держкомсільгосптехніки, яка формувала пропозицію, можна констатувати, що на ринку техсервісних послуг пропозиція перевищувала попит. Навіть для проведення нескладних техсервісних операцій, які господарства могли виконати силами власних ремонтних служб, господарства змушені були звертатися до Держкомсільгосптехніки, оскільки продаж запасних частин був монополізований. Тобто, попит штучно підтягувався до пропозиції (виробничих потужностей) Держкомсільгосптехніки.

Із ліквідацією Держкомсільгосптехніки, ринок послугово демонополізувався, але різко впали обсяги пропозиції техсервісних послуг. Це було зумовлене з однієї сторони значним зниженням попиту після реорганізації колгоспів та радгоспів в агроформування нового типу, зменшенням обсягів механізованих робіт, зниженням платоспроможності господарюючих суб'єктів, які використовують техніку, та іншими деструктивними факторами в кризовий період, з іншої сторони – фізичним і моральним зношенням обладнання техсервісних підприємств, відтоку кваліфікованих кадрів в інші сфери діяльності.

У результаті проведеної реорганізації та приватизації частина підприємств була практично ліквідована, а в тих, що залишилися, значна частина обладнання була списана або реалізована іншим господарюючим суб'єктам. Із кількох сотень (понад 1100 в 1990 році) заводів, спецмайстерень, ремонтно-технічних підприємств, центральних майстерень та відділень залишилося біля 150 підприємств, які, крім техсервісу, займаються іншими видами діяльності.

Незадовільний стан технічного сервісу сільськогосподарської техніки зумовлений наступними основними причинами:

1. Величина нерівномірності розподілу сільськогосподарських підприємств та господарств населення за площею угідь зумовлює значний розкид їх вимог до функціонування системи технічного сервісу (технічного обслуговування та ремонту (ТОР)).

2. Збільшення парку техніки сільськогосподарських підприємств зумовлює потребу розвитку системи ТОР, що базується на централізованому методі виконання технічного сервісу.

3. Оновлення технічного потенціалу сільськогосподарського виробництва України здебільшого відбувається на основі іноземної техніки, 70% якої надходять з вторинного ринку без гарантійного терміну її використання, що вимагає розвитку системи ТОР.

4. Технічний потенціал сільськогосподарського виробництва України є достатньо зношеним та багатонаменклатурним, підтримання у працездатному стані якого вимагає розвитку системи ТОР.

5. Технічний потенціал сільськогосподарського виробництва України є недостатнім для своєчасного виконання механізованих сільськогосподарських процесів, що є причиною підвищених вимог до його технічного сервісу.

6. Іноземна техніка по внутрішньому ринку продається без належного забезпечення сільськогосподарських товаровиробників нормативно-технологічною документацією щодо ремонту.

7. На внутрішньому ринку відсутнє ремонтно-технологічне обладнання для виконання технічного сервісу іноземної техніки.

У результаті на сьогодні ми маємо у виробників сільськогосподарської продукції застарілий парк машин, який суттєво менший від потреби, що визначає більший наробіток на машину від нормативного, а, відповідно, потребує все більших обсягів техсервісних послуг, з іншої сторони – вітчизняних виробників та імпортерів, які недостатньо забезпечують такими послугами, особливо в післягарантійний період Крім того, вартість таких послуг для значної частини фермерських господарств являється неприйнятною в силу як відсутності власних коштів, так і складності запозичення кредитних ресурсів. Альтернативні сервісні підприємства малопотужні, погано оснащені і не можуть на сьогодні скласти достатню конкуренцію фірмовому техсервісу, який практично поступово монополізує ринок. Узагальнений наслідок проблеми – зниження ефективності сільськогосподарського виробництва через несвоєчасне виконання механізованих процесів та надмірні витрати енергетичних ресурсів.

Список використаних джерел.

1. Промисловість України у 2007-2010 рр.. Статистичний збірник. – К.: Держкомстат України, 2011. – 307 с.
2. Статистичний бюлетень «Виробництво промислової продукції за видами в Україні за січень-грудень 2011 р.» – К.: Держкомстат України, 2011. – 226 с.
3. Статистичний бюлетень «Виробництво промислової продукції за видами в Україні за січень-грудень 2012 р.» – К.: Держкомстат України, 2012. – 227 с.
4. Статистичний бюлетень «Виробництво промислової продукції за видами в Україні за січень-грудень 2013 р.» – К.: Держкомстат України, 2013. – 226 с.
5. Шпикуляк О.Г., Організаційні форми і методи інноваційної діяльності у розвитку аграрної сфери економіки / О.Г. Шпикуляк, В.М. Русан, Л.І. Курило, П.В. Павлик, І.Ю. Розгон // Економіка АПК. – 2010. – № 11. – С. 119-125.

References.

1. Industry of Ukraine in 2007-2010 (2011), Statistical Yearbook, State Statistics Committee of Ukraine, p.307.
2. Statistical Bulletin "Industrial production in Ukraine by January-December (2011), State Statistics Committee of Ukraine, p.226.
3. Statistical Bulletin "Industrial production in Ukraine by January-December (2012), State Statistics Committee of Ukraine, p.227.
4. Statistical Bulletin "Industrial production in Ukraine by January-December (2013), State Statistics Committee of Ukraine, p.226.
5. Shpykulyak, A.G.(2010), "Organizational forms and methods of innovation in the development of agriculture", Economy APC, vol. 11, pp. 119-125.

Стаття надійшла до редакції 19.02.2014 р.

ТОВ "ДКС Центр"